

Datum vergadering : 30 november 2023

Agendapunt : P 4

Zaaknummer : 2023-051037

Programma : Samenleving

Portefeuillehouder : J. de Robles

Commissie : Leven

Onderwerp : Nota bestaanszekerheid en bijbehorende verordeningen

Bijlage

Raadsbesluit nota bestaanszekerheid en gewijzigde verordeningen inkomensregelingen

Beleidsnota 2023-2027 'Bestaanszekerheid als basis om volwaardig mee te doen'

Verordening individuele inkomenstoeslag 2024

Verordening declaratiefonds maatschappelijke participatie 2024

Verordening declaratiefonds kindpakket 2024

Advies van Adviesraad Sociaal Domein (ASD)

Reactie op advies van ASD

Korte inhoud

De armoede- en schuldennota 2019-2022 'De touwtjes aan elkaar knopen!' liep af. Op basis van een evaluatie van de armoede- en schuldennota, lokale- en landelijke ontwikkelingen en wetenschappelijke inzichten wordt voorgesteld een bredere nota bestaanszekerheid 2023-2027 vast te stellen. Een integrale benadering ten aanzien van bestaanszekerheid is een randvoorwaarde om volwaardig te kunnen deelnemen aan de samenleving.

Bestaanszekerheid is daarom lokaal vertaald naar drie pijlers die zijn gericht op het ondersteunen van zekerheid van basisbehoeften (inkomen, dak, en gezondheid) De drie pijlers zijn:

1. Voorzien in basisbehoeften met focus op perspectief
2. Gezond, betaalbaar en veilig wonen
3. Fysiek en mentaal gezond voor iedereen

We zien bestaanszekerheid als het fundament voor volwaardig participeren, niemand mag door de basis zakken. Daarbij hebben inwoners in eerste instantie een eigen verantwoordelijkheid bij het voorkomen en oplossen van financiële problemen. Wel houden we rekening met het feit dat het 'doenvermogen' (plannen, ondernemen acties, verleidingen weerstaan en doorzetten) van mensen met financiële problemen beperkt wordt door de stress die dergelijke problemen met zich meebrengen. Ondersteuning vanuit de gemeente is zo kortdurend als mogelijk en is gericht op het creëren van (schulden)rust, perspectief en ruimte voor ontwikkeling met als doel zelfstandig deelnemen aan de samenleving en financiële redzaamheid.

In de nota stelt het college verschillende nieuwe interventies voor, die eraan bijdragen dat inwoners volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Een van deze interventies betreft het verhogen van de inkomensgrens van de minimaregelingen van respectievelijk 110%/125% naar 130% vanaf 2024. Dit vraagt om technische wijzigingen van de verordeningen behorende bij de regelingen. Daarom wordt de raad voorgesteld om de recentelijk gewijzigde verordeningen opnieuw vast te stellen.

Aan de Raad.

Overwegingen

In de nota kijken we terug op de resultaten van de huidige armoede- en schuldennota en kijken we naar lokale en landelijke ontwikkelingen. Op basis hiervan komen we tot een nieuwe visie vertaalt naar pijlers en doelstellingen. Ook omschrijven we welke nieuwe activiteiten er nodig zijn om deze doelen te behalen.

Terugblik

De doelstellingen: 1) meer inwoners vroegtijdig in beeld, 2) alle kinderen doen mee, 3) inwoners staan centraal door ondersteuning op maat, 4) effectiever schuldhulp verlenen en 5) intensieve samenwerking, stonden centraal in de vorige nota 'Touwtjes aan elkaar knopen! (2019-2022)'. Een breed preventief financieel veld kreeg een fundament met het Financieel Café. Hier kunnen mensen terecht met financiële vragen, belastinghulp en hulp om weer grip te krijgen op de financiële situatie. Onze Uithoornse pilot om kinderarmoede integraal te bestrijden met inzet van ouderkindadviseurs (OKA's), werd genoemd als best practise in de rapportage van het Rijk. Ook uit cijfers van de meest recente armoedemonitor blijkt dat wij bijna alle kinderen (91%) uit een gezin met een laag inkomen in beeld hebben.

Als gevolg van corona en enorme inflatie werden een aantal noodmaatregelen genomen, die de gemeente snel uitvoerde om grotere bestaansonzekerheid te voorkomen. Er kwamen verschillende regelingen om ondernemers en ZZP-ers te ondersteunen en de landelijke energietoeslag werd lokaal uitgerold. Een aantal activiteiten hebben we daarom nog niet kunnen uitvoeren, zoals het aanpassen en versimpelen van beleidsregels voor schuldhulpverlening en bijzondere bijstand. Deze willen we alsnog snel realiseren.

Feiten en cijfers

Nadat in 2018 een eerste armoedemonitor is uitgevoerd hebben we vier jaren later een tweede armoedemonitor uitgevoerd over 2021; de belangrijkste uitkomsten zijn:

- Er is een lichte daling van minimahuishoudens tot 125% Wettelijk sociaal minimum (wsm). Kijkend naar het aantal huishoudens in beeld in 2017 die rondkomen van 100% was dit 511 (4,0%) en is dit gegroeid naar 605 (4,5%) in 2021;
- Het grootste verschil en de grootste toename van huishoudens, zijn minimahuishoudens die langer dan drie jaar in armoede leven (van 46% in 2017 naar 73% in 2021);
- Het gebruik van de minimaregelingen is, met uitzondering van de collectieve zorgverzekering en kwijtschelding belastingen, laag in vergelijking met 2017 en het gemiddelde landelijke gebruik;
- 492 van 676 minimakinderen (72,8%) wonen in Thamerdal of Zijdelwaard.

In 2023 zien we wel een stijging van het gebruik van minimaregelingen. Met de Energietoeslag hebben we een nieuwe groep weten te bereiken, wat ook effect heeft op de andere regelingen. Daarnaast is de stijging te verklaren door de verruiming van de minimaregelingen die sinds de aangepaste verordeningen per 1 januari jl. gelden, zoals: gelijktrekken bedrag ouderen, leeftijd van het kindpakket (0-18 i.p.v. 4-18 jaar), bedrag voor voorgezet onderwijs gewijzigd naar leeftijd (vanaf 13 jaar i.p.v. tegemoetkoming schoolgaand kind voortgezet onderwijs) en het loslaten van de vermogensgrens.

Effecten bestaanszekerheid op de samenleving

Mensen zijn niet in staat om volwaardig deel te nemen aan de samenleving als de basisbehoeften niet op orde zijn. Leven met geldstress gaat ten koste van het vermogen om zelfstandig keuzes te maken. Door verbinding te leggen tussen de verschillende factoren die leiden tot bestaansonzekerheid kunnen inwoners beter ondersteund worden en veel kosten worden voorkomen. De maatschappelijke baten van participatie zijn breed. Meedoen leidt tot meer welbevinden, een betere gezondheid, minder overlast in de wijk en het kan de kansen op (terugval in) criminaliteit verkleinen.

Visie, missie en pijlers

Eerder keken we vooral naar het genereren van inkomen en het voorkomen van schulden als uitgangspunt om volwaardig mee te kunnen doen. We zien nu steeds scherper, ook door maatschappelijke ontwikkelingen, dat de andere basisvoorwaarden om mee te kunnen doen; namelijk een dak boven je hoofd, en voldoende gezondheid, niet altijd vanzelfsprekend zijn. Deze twee basisbehoeften zijn, naast voldoende inkomen, ook voorwaarden om volwaardig mee te kunnen doen.

Bestaanszekerheid is daarom lokaal vertaald naar drie pijlers die zijn gericht op het ondersteunen van zekerheid van basisbehoeften (inkomen, dak, en gezondheid) De drie pijlers zijn:

1. Voorzien in basisbehoeften met focus op perspectief

2. Gezond, betaalbaar en veilig wonen
3. Fysiek en mentaal gezond voor iedereen

Doelen

De pijler vertalen we naar de volgende doelen:

1. Inwoners van Uithoorn hebben de zekerheid dat zij in hun eerste basisbehoeften kunnen voorzien, in de vorm van kleding, voeding en andere persoonlijke noodzakelijke uitgaven.
2. Inwoners van Uithoorn zijn financieel redzaam.
3. Inwoners van Uithoorn hebben perspectief op een toekomst zonder problematische schulden.
4. Inwoners hebben de zekerheid dat ze in hun eerste basisbehoefte kunnen voorzien, in de vorm van een dak boven hun hoofd.
5. Inwoners wonen passend, gezond en betaalbaar.
6. Kinderen in Uithoorn kunnen gezond, veilig en kansrijk ontwikkelen, ongeacht de financiële situatie.
7. Inwoners van Uithoorn voelen zich mentaal optimaal en hebben een gezonde leefstijl.
8. Inwoners van Uithoorn kunnen gebruik maken van zorg als dit nodig is.

Uitgangspunten

Naast inhoudelijke doelen voor de drie pijlers is het ook belangrijk om expliciet uitgangspunten te benoemen. Die stellen een kader en geven richting aan hoe wij willen werken als gemeente, maar ook aan wat wij van onze inwoners en partners (mogen) verwachten.

De volgende uitgangspunten volgen uit onze visie op bestaanszekerheid en onze koerswaarden .

- a) Bestaanszekerheid is het fundament voor volwaardig participeren, niemand mag door de basis zakken;
- b) We werken volgens de koerswaarden: mensgericht, integraal en samen;
- c) Inwoners hebben in eerste instantie een eigen verantwoordelijkheid bij het voorkomen en oplossen van financiële problemen;
- d) We houden rekening met het feit dat het 'doenvermogen' (plannen, ondernemen acties, verleidingen weerstaan en doorzetten) van mensen met financiële problemen beperkt wordt door de stress die dergelijke problemen met zich meebrengen;
- e) Ondersteuning vanuit de gemeente is zo kortdurend als mogelijk en is gericht op het creëren (schulden)rust, perspectief en ruimte voor ontwikkeling met als doel zelfstandig deelnemen aan de samenleving en financiële redzaamheid;
- f) Er zijn veel factoren van invloed op de financiële situatie van inwoners die buiten de invloedssfeer van de gemeente liggen (zoals landelijk beleid, ontwikkelingen van de economie, etc); we zoeken binnen onze mogelijkheden naar interventies die naar verwachting de meeste meerwaarde hebben op de bestaanszekerheid van onze inwoners.

Wat is er nodig om de doelstellingen te bereiken?

Onze kerntaken en activiteiten blijven we doen. Dit zijn het bieden van een (financieel) vangnet voor mensen die (tijdelijk) niet kunnen rondkomen, vroegsignalering en schuldhulpverlening. De lijn van preventie (werken aan financiële gezondheid) en vroegsignalering blijft en wordt verder uitgebreid. De aanpak kinderarmoede blijven we integraal oppakken (zie ook H5).

Wat gaan we nog meer doen?

- I. Inkomensondersteunende maatregelen naar 130%;
- II. Pilots uitvoeren met inwoners om bereik regelingen te vergroten;
- III. Lokale uitwerking regionale aanpak richting nul huisuitzettingen als gevolg van betalingsachterstanden;
- IV. Bestaanszekerheid als onderdeel van de woon/zorgvisie met onderdeel lokale aanpak richting nul huisuitzettingen (als gevolg van betalingsachterstand/schuld) en aanpak tegen dakloosheid
- V. Regionale afspraken maken met energieleveranciers en netbeheerders rondom voorkomen afsluitingen;
- VI. Uitvoeringsplan optimaliseren aanpak schuldhulpverlening;
- VII. Loslaten maximum bedrag Jeugdfonds;

VIII. Onderzoeken mogelijkheden verbeteren regelingen zorgmijders en chronisch zieken.

Welke wijzigingen zijn er in de verordening aangebracht?

Om maatregel I mogelijk te maken, zijn de verordeningen behorende bij de inkomensondersteunende regelingen aangepast. Dit betreft de volgende technische wijzigingen:

- Het jaartal van de verordeningen zijn aangepast naar 2024;
- De doelgroep is aangepast naar 130% wsm;
- Het bedrag van de regelingen is voor 2024 geïndexeerd conform de meest recente prognose voor de consumentenprijsindex (CPI), namelijk 3,9%;
- De indexering is gekoppeld aan de meest recente prognose voor de ontwikkelingen van de CPI van het Centraal Planbureau, i.p.v. het daadwerkelijke CPI van het voorgaande kalenderjaar volgens het Centraal Bureau van de Statistiek. Laatstgenoemde wordt altijd pas in het voorjaar van het betreffende jaar bekendgemaakt, waardoor de indexering niet op tijd door te voeren is voor de inwoner.

Alternatieven

In het raadsbericht van 2 augustus jl. informeerde het college u over het feit dat afronding van de nota nog op zich liet wachten. Het college wilde de keuze voor de benodigde extra middelen voor het nieuwe beleid van bestaanszekerheid meenemen in de brede, integrale afweging bij het opstellen van de meerjarenbegroting. Zodat u als raad op uw beurt ook gelegenheid heeft om die brede, integrale afweging te maken.

De uitkomst van deze brede, integrale afweging is dat de nota Bestaanszekerheid vrijwel ongewijzigd aan u wordt voorgelegd. Op twee onderdelen is een wijziging aangebracht in de interventies die in de nota Bestaanszekerheid zijn opgenomen. Deze wijzigingen vindt u als alternatief hieronder. Financiële dekking voor deze alternatieven ontbreekt in de programmabegroting voor 2024:

Alternatief 1 verhogen bijdrage declaratiefonds volwassenen

Uit de gezondheidsmonitor blijkt dat ruim de helft van mensen met een laag inkomen een sportlidmaatschap niet kan betalen. Om ruimere randvoorwaarden te creëren voor volwassenen om mee te kunnen doen in de samenleving, met name op het gebied van gelijke kansen om te sporten, hadden we de ambitie om de bijdrage voor het declaratiefonds voor volwassenen te verhogen naar €250 per jaar per volwassene (i.p.v. €166). Benodigde budget per jaar bedraagt €40.000. Om te komen tot een sluitende begroting voor het jaar 2024, is ervoor gekozen om deze nieuwe maatregel nu niet in te voeren. Mede gezien het feit dat het declaratiefonds volwassenen wel voor een grotere doelgroep beschikbaar komt nu de inkomensgrens voor deze regeling wordt opgehoogd van 110% naar 130%.

Alternatief 2 verhogen budget monitoring en evaluatie

Het gevraagde budget voor monitoring en evaluatie is verlaagd van €10.000 naar €5.000 op jaarbasis om te komen tot een sluitende begroting. Eerder werd €10.000 ingeschat, om externe onderzoeken uit te blijven voeren die nodig zijn voor het evalueren en monitoren van het beleid. Vanuit het programma Data gedreven Sturing Sociaal Domein is nog geen eenduidig beeld van de frequentie en kosten van deze onderzoeken. Daarom is het budget naar beneden bijgesteld.

Aanpak

- Direct na het raadsbesluit maakt de uitvoering zich klaar om de inkomensondersteunende maatregelen beschikbaar te maken voor inwoners t/m 130% van het wsm;
- In afspraken met het Jeugdfonds Sport en Cultuur leggen we vast dat vanaf 2024 geen maximum bedrag meer van toepassing is;
- Samen met Duo+ starten we z.s.m. het inventariseren van optimalisatiemogelijkheden voor schuldhulpverlening;
- In 2024 plannen we op welke manier we verdere invulling kunnen geven aan de pilots en gefaseerde implementatie van de overige interventies.

Financiële overwegingen

De benodigde financiële middelen en personele inzet voor de meeste activiteiten, regelingen en projecten vallen binnen de bestaande begroting. In hoofdstuk 6 van de nota is de begroting te vinden voor de nieuw voorgestelde activiteiten. Hier is extra budget voor nodig. Volledigheidshalve geven we hieronder het overzicht weer, met verwijzing naar het hoofdstuk in de conceptnota waar toelichting over de betreffende activiteit te vinden is.

Nieuwe activiteit	2024	2025	2026	2027
Regelingen naar 130% wsm (inclusief uitvoeringskosten) (zie voor toelichting 3.4.1)	€60.000	€60.000	€60.000	€60.000
Pilots vergroten bereik regelingen* (zie voor toelichting 3.4.2)	PM	PM	PM	PM
Monitoring en evaluatie (zie voor toelichting 7.2)	€5.000	€5.000	€5.000	€5.000
TOTAAL	€65.000	€65.000	€65.000	€65.000

* De pilots voeren we uit binnen extra middelen voor de aanpak geldzorgen, armoede en schulden. Deze middelen zijn eerder meerjarig door het Rijk toegezegd. In de septembercirculaire is hiervoor in 2024 incidenteel €50.000 beschikbaar gesteld via het Gemeentefonds. Deze kosten zullen worden meegenomen bij het opstellen van de 1^e Turap 2024. Vandaar dat deze in bovenstaand overzicht als PM post zijn opgenomen.

De technische wijzigingen van de verordeningen hebben alleen financiële consequenties m.b.t. de genoemde indexerings. Deze zijn reeds betrokken bij het opstellen van de programmabegroting 2024.

Het behalen van de doelen kan alleen door een integrale benadering in samenwerking met andere beleidsterreinen. Activiteiten die bijdragen aan de doelen van deze nota worden soms gecoördineerd en gefinancierd vanuit andere beleidsvelden. Activiteiten die vanuit andere middelen gefinancierd zijn, worden niet meegenomen in bovenstaand overzicht. Dit zijn onder andere activiteiten in het kader van het plan van aanpak voor GALA (zie 5.4.5) en maatregelen horend bij het projectplan energiearmoede (zie H3.3.3 en H3.3.3/H4.4.2).

Communicatie

De wijzigingen in de verordeningen worden via de gebruikelijke communicatiekanalen (website/krant/social media) gecommuniceerd. Begin 2024 wordt via een nieuwe communicatieplaat in de Nieuwe Meerbode aandacht besteed aan nieuwe interventies die plaatsvinden door de nieuwe nota. Daarnaast wordt een PDF ontwikkeld om maatschappelijke partners te informeren en attenderen op onze nieuwe nota.

Participatie

De nota is tot stand gekomen door met verschillende in- en externe partners in gesprek te gaan over het thema bestaanszekerheid. Het meedenken en de geleverde input vanuit diverse perspectieven hebben geleid tot de nota bestaanszekerheid. Een volledig overzicht van de sessie is te vinden in bijlage III van de nota.

Duurzaamheid

In de nota wordt de verbinding gezocht met duurzaamheidsbeleid. Het is voor bestaanszekerheid van inwoners van belang dat er sprake is van een inclusief duurzaamheidsbeleid, zodat inwoners die minder te besteden hebben ook mee kunnen komen in de verduurzamingsopgave. Dit is breder dan het terugdringen van energiearmoede, hoewel daar nu de eerste focus op ligt. Verduurzaming draagt bij aan het verlagen van maandlasten en een gezonde woonomgeving.

Externe reacties

De nota is ter advisering voorgelegd aan de Adviesraad Sociaal Domein (ASD). De ASD geeft een positief advies en omarmt de integrale visie en samenwerking met wonen en gezondheid, alsmede de ophoging naar 130% van het wsm

van de verschillende inkomensondersteunende maatregelen. . Er zijn slechts een aantal kleine punten die verduidelijking behoeften in de Beleidsnota Bestaanszekerheid 2023-2027 en enkele suggesties gegeven die we mee kunnen nemen in de uitvoeringsplannen. Het advies en de reactie van het college hierop is bijgevoegd aan de stukken.

Voorstel

De raad wordt voorgesteld om in te stemmen met de beleidsnota 2023-2027 'Bestaanszekerheid als basis om volwaardig mee te doen' en onderstaande verordeningen en deze vast te stellen:

- Individuele inkomenstoeslag Uithoorn 2024;
- Declaratiefonds kindpakket Uithoorn 2024;
- Declaratiefonds maatschappelijke participatie volwassenen Uithoorn 2024.

burgemeester en wethouders van Uithoorn,

de secretaris,

de burgemeester,

mevr. M.C. Wegewijs

dhr. P.J. Heiliegers